

მწყემსი

მე ვარ მწყემსი კეთილი: მწყემსმან კეთილმან სული თვის დაჰსდვის ცხოვართათვის. (იოან. 10—11).
 ვბოვე ცხოვარი ჩემი წარწყმედული. ესრეთ იყოს სიხარული ცათა შინა, ერთისათვის ცოდვილისა. (ლუკ. 15—4).
 მოკედით ჩემდა ყოველნი მაშურალნი და ჭვირთ-მპიმენი და მე განგისვენო თქვენ. (მათ. 11—28).

№ 6 **1883-1892** **15—31 მარტი.**

გ ა ზ ე თ ი ს ფ ა ს ი :

12 თთვით	5 მან.	12 თთვით	6 მან.
6 —	8 —	6 —	4 —

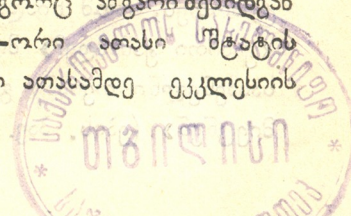
ფულისა და წერილების გაგზავნა შეიძლება ამ ადრესით:
Въ Кавказа, въ редакцію „Мукემსი“ и „Пастыр“.

ყველა სტატიები და კორესპონდენციები, რომელნიცა იქმნებიან დასაბუქდავით გამოგზავნილნი ვრცლად და გასაგებად უნდა იყვნენ ავტორთაგან წელ-მოწერილნი.
 სტატკია, რომელიც არ დაიბეჭდება, სამი თვის განმავლობაში შეიძლება ავტორებს მათის სარჯით უკანვე დაებრუნოს.
 სტატიები მიიღებიან რუსულს ენაზედ დაწერილნიც და თარგმნით დაიბეჭდებიან.

ქადაგებითი სიტყვის გავრცელების საზიაროების შესახებ.

«ნასწაველ ხალხში და უსწავლელში, ქალაქებში და სოფლებში ცხადათ და აშუარად ისმის მწუხარება და სამღერავე სამწყსოთაგან მოძღვართა გაჩუმებაზე და ყოველნაირი მოძღვრობის და სიტყვის მოსაზობაზე ეკლესიებში. ყველანი მწუხარებით იგონებენ იმ ძველ დროს, როდესაც საქართველოს ხალხს ნიადაგ ესმოდა თავიანთ მოძღვართაგან დარიგება და ქადაგება ეკლესიის უკათედრიდამ. აგერ ერთი საუკუნე

სრულდება, რაც მოძღვრებითი სიტყვა შესწყდა ეკლესიებში. მაგრამ ეს სამწუხარო მოვლენა მართო ჩვენში კი არ არის შენიშნული; ესევე იყო რუსეთშიაც ამ ბოლო დრომდე, მაგრამ დღეს იქ სულ სხვა წესებს ვხედავთ და სულ სხვა ზომებია მიღებული სამღვდლოებისაგან, თუმცა დღესაც ბევრია იქ, რომ სამღვდლოებას ემღურის ქადაგებითი სიტყვის წარმოუთქმელობისათვის.
 რუსეთის იმპერიაში, როგორც ანგარიშებიდან სჩანს, ირიცხება ორმოც-და-ორი ათასი სტატის ეკლესია და ოც-და-ცხრამეტი ათასამდე ეკლესიის

კრებულნი. ძნელი დასაჯერებელია, რომ ამოდენი სამღვდლოება ხალხს არ უქადაგებდეს და არ მოძღვრობდეს. ჩვენს საქართველოშიაც, სადაც ორი ათასამდე ირიცხებიან მწყემსნი, არ შეიძლება სულ გაჩუმებულნი იყვნენ მწყემსნი და ხალხს მღვდელ-მოქმედების გარდა არ ასწავლიდნენ და არ მოძღვრობდნენ; მაგრამ, სამწუხაროდ, ამისთანა მქადაგებელნი და მოძღვარნი ძლიერ მცირენი არიან და მათგან მოტანილი სარგებლობაც, გამოტენილი უნდა ვსთქვათ, შეუზღწეველი და მცირე ნაყოფიერა.

პაველ მოციქულს სიტყვებს: «ქადაგეთ სიტყვაი, ზედადგეთ ქამითი უქანოდ, ამხილვე, შერისხენ და ნუგეშინის-ეც ყოველთა სულგრძელებითა და მოძღვრებითა», ჯეროვანი ყურადღება არა აქვს მიქცეული სულიერ მწყემსთაგან. ხალხი გონებით ნიადაგ ერთ წერტილზედ არა სდგას. მისი გონებათი ცხოვრება ნიადაგ მოძრაობაშია; წარსული ცხოვრების დაკვირვებით იგი პროგრესიულად წინ აღვაძს ბიჯს. ხშირად მოხდება ისიც, რომ რომელთამე მიზნითა წყალობით ხალხის გონებითი პროგრესიული მოძრაობა შესდგეს, შეჩერდეს დროებითად, მაგრამ ამ მიზნითა მოსპობისათნავე ხალხის გონებითი მოძრაობა ხელახლად იწყებს წინ სვლას.

როგორც კერძო კაცს, ისე მთელს საზოგადოებას ესაჭიროება სულიერი საზრდო, როგორც სასმელი და საჭმელი არის ჩვენი სხეულისათვის საჭირო, ისე გონებისათვის მიუცილებლად საჭიროა სულიერი საზრდო. ვსთქვათ, პური და ხორცი, ან სხვა ჩვეულებრივი საზრდო შემაკლდა კაცი, ის მაშინ უთუოდ სხვა საჭმელს შეეჩვევა. კაცის სხეული ნიადაგ საზრდოს თხოულობს და ჩვეულებრივ საზრდოს მოსპობის დროს კაცი საჭმელად ხმარობს ხაჭქერქს, ბალახს, ფოთოლს და სხვათა...

მსევე ითქმის სულიერს საზრდოზედაც. კაცის გონება ვერ დაცხრება; ის ითხოვს სულიერს საზრდოს კეთილს და მისთვის სასარგებლოს. თუ ამისთანა საზრდოს ვერ იშოვის ჩვენი გონება, მაშინ უნებურად სხვა საზრდოს მიეჩვევა იგი; შეიძლება ეს საზრდო სასარგებლო არ გამოდგეს მისთვის, მაგრამ რა ჰქნას, მისდა უნებურად იკვებება ცუდი სულიერი საზრდოთი. რატომ აფრთხილებს მოციქული პაველ ტიმოთეს, რომ ნიადაგ ასწავლოს, ნიადაგ იქადაგოს «ქამითი ქამამდე?» მისთვის, რომ „ქმმარიტებისაგან სასმენელნი თვისნი გარე მიიქცნენ, და ზღაპრებსა მიეცნენ» (ეპის. პავ. 4—4).

მსეთი ბრძნული გაფრთხილება საჭიროა იყო იმ დროს, როცა სტამბები არ არსებობდნენ; მაშინ ყოველს ამავეს ან სიტყვით გადასცემდნენ ერთი მეორეს, ან ხელ-ნაწერით. ეხლა რას ვხედავთ ჩვენ? თითქმის ყველა ქალაქებში და დაბებში მოინახებიან გამართული სტამბები; ყოველ გვარი წიგნების ბეჭდვა გააღვილებულია და დაბეჭდილი წიგნების მოპოვებაც ყველასათვის საადვილოა. ენა ვერ გამოვსთქვამს, როგორი შინაარსის ზღაპრები და მოთხრობები იბეჭდებიან ეხლა. «ყარამანიანების» მეორე და მესამე გამოცემას თხოვილობს ხალხი!... რისთვის? მისთვის, რომ სხვა შესაფერი სულიერი საზრდო არა აქვს. მრავალჯერ აღუძრავს ამის შესახებ კითხვა ადგილობრითი ჟურნალ-გაზეთებს და გამოუცხადებიათ სურვილი, რომ ხალხის გონება არ იკვებებოდეს ამისთანა შეუსაბამო მოთხრობებით და ზღაპრებით... მივაქციერთ თუ არა ამას ყურადღება ჩვენ მწყემსებმა? რა საშუალება ვინმარეთ საზარების სწავლის გავრცელებისთვის ხალხში? ემოძღვრობთ, თუ არა ჩვენ ჩვენი ვალისა მებრ სამწყსოთა? ვსარგებლობთ თუ არა ჩვენ ეხლანდელი სტამბებით? ვაწოდებთ თუ არა სულიერ საზრდოს სამწყსოთა, როდესაც ვხედავთ, რომ სამწყსონი იკვებებიან ცუდი სულიერი საზრდოთ? სამწუხაროდ, არც ერთ ამ ზემო მოყვანილ კითხვებზედ არ შეგვიძლია ჩვენ რიგიანი პასუხის მიგება...

მთელს საქართველოში მხოლოდ ზოგიერთ ქალაქებში ისმის ქადაგებითი სიტყვა; მხოლოდ ამ ქალაქებში შეუძლიათ მლოცველებს სულიერად ისაზრდოვონ თავიანთი მწყემს-მთავრების დარიგებით. სხვა ყველა ქალაქების და სოფლების მცხოვრებნი მოკლებული არიან ქადაგებითი სიტყვის გაგონებას.

საზოგადოდ რომ სთქვას კაცმა, ჩვენი სამღვდლოება იმოდენად დამნაშავე არ არის ამ სისუსტეში, რამდენათაც იგი პირველ შემთხვევაში ეჩვენება კაცს. მრავალი მიზეზი უშლის ხელს ჩვენს სამღვდლოებას, რომ მან რიგიანად დამწყოს თავისი სამწყსო, პირველი და უმთავრესი მიზეზი სამღვდლოების სისუსტისა ქადაგებითი საქმეში, არის ჩვენი სამღვდლოების რიგიანად მოუმზადებლობა და უსწავლელობა; მეორე მიზეზია, ჩვენი ქართველი სასულიერო ლიტურატურის დაცემა და მასთან ბევრი სხვა მრავალი, დამნაშავენი არიან ისინი, რომელთაც შეუძლიათ თავის ნიჭით, სწავლით და შეძლებით ამ საქმეს

დაეხმარონ, მაგრამ არ დასდევნენ ამისთანა საქმეს და თავისი ტალანტი მიწაში დაუმარხავს. თორემ როგორ შეგვიძლია უძრახოთ იმ მწყემსს, რომელნიც თავიანთი სწავლა-განათლებით ერთს წერტილზე სდგანან გლეხებთან.

ჩვენ — მწყემსთა დიდი მოფიქრება გემართებს ამ ზემთხედაში. ჩვენს თავს ვერ გავიმართლებთ ვერც უსწავლევლობით, ვერც ნივთიერი შეუძლებლობით და ვერც სხვა რაიმე მიზეზით. რადგანაც კი მივიღეთ ჩვენს თავზე ეს მოვალეობა, ვალდებულნი ვართ ვიყუნეთ მწყემსნი კეთილნი და ყოველი ღონის-ძიება ვიზმართოთ ჩვენდამი რწმუნებული სამწყოსის კეთილად დამწყისხათის. თუ ჩვენ ჯერ კიდევ ვერ შეგვიგნია ქადაგებითი სიტყვის საქორება ტაძრებში, მათ მაინც მივაქციოთ ყურადღება, რომელნიც განათლებით გაცილებით ჩვენზე წინ დგანან და რომელნიც არაფერს არ შურავენ, რომ ქადაგებითი სიტყვა გაძლიერებულ იქმნეს ეკლესიებში და რომელნიც ცდილობენ, რომ ყოველი ქადაგება, რომელიც ეკლესიაში წარმოითქმება, წაკითხონ იმათაც, რომელთაც ვერ შეიძლეს ტაძარში მოსმენა ამ ქადაგებისა.

შველასათვის ცხადია, რომ ქადაგებითი სიტყვა არის ერთი უმთავრესი და უპირველესი საშუალება სარწმუნოების და კეთილ-ზნობის გავრცელებისათვის ხალხში. ქადაგებითი სიტყვის ასეთი დიდი მნიშვნელობა ჩვენზე უფრო ადრე შეიგნო დასავლეთი ევროპის სამღვდლოებამ. დასავლეთ ევროპაში ძლიერ გაძლიერებულია ქადაგებითი სიტყვა და ფრიად დიდი გავლენა აქვს ამ ქადაგებას ხალხზე, ჯერ კიდევ XVIII საუკუნეში სფრანგეთში ის ტაძრები, სადაც ჰქადაგებდნენ შესანიშნავნი არატორები, მლოცველებით იცხებოდა; ტაძარში ადგილის საშოვნად ბევრი ფულსაც იძიებოდა. თუ კი ასეთი ძლიერი ზედმოქმედება ჰქონდა ქადაგებითი სიტყვას ამ ერთი საუკუნის წინად, მაშ რა დიდი გავლენა ექნებოდა ქრისტიანებზე ისეთი საეკლესიო ორატორების სწავლა-მოდერნებს, როგორებიც იყვნენ ვასილი დიდი, გრიგორი ლეთის-მეტყველი და იოანე ოქროპირი, მნათობნი ქრისტიანობისა პირველს საუკუნეში.

დასავლეთი ევროპის სამღვდლოებრს აზრით მღვდლის მოვალეობაში ქადაგებითი სიტყვას პირველი ადგილი უკავია. ფრანგების ეკლესიებში ხალხს ყოველთვის ესმის მღვდლის ქადაგება. განსაკუთრებით პროტესტანტების და ლოთრანგების წირვა-ლოცვას,

თიქმის მღვდლის ქადაგება და სწავლებითი სიტყვა შეადგენს. პირველად მღვდელი წაკითხავს მოკლე ლოცვას და იგალობებენ რასმეს; შემდეგ დაიწყება ქადაგება და ამით თავდება ყოველთვის მათი წირვა და ლოცვა.

ბარდა ამისა სასურველია, რომ ტაძრებში წარმოთქმული ქადაგების მოსმენა და წაკითხვა შეიძლოს იმანაც, რომელსაც რაიმე მიზეზისა გამო არ შეუძლია ეკლესიაში მისი მოსმენა. ყველა კაცს არ შეუძლია ეკლესიაში სიარული. ზოგს ისეთი თანამდებობა აქვს, ანუ ისეთ ადგილზე არის, რომ ბევრიც მოინდომოს, ვერ წავა ეკლესიაში ქადაგების და წირვის მოსახმენად. მაგრამ ფრანგების ნასწავლმა სამღვდლოებამ ამათვისაც გამოიგონა იმისთანა ზომანი და საშუალებანი, რომელთა წყალობით ყველას შეუძლია ეკლესიებში წარმოთქმული ქადაგების წაკითხვა და მოსმენა. ის ქადაგებანი, რომელნიც ეკლესიებში უნდა წარმოითქვან, რამდენიმე ასი და ათასი ეკზემპლარი წინდაწინვე აქვს დაბეჭდილნი და ეკლესიებში წარმოთქმის შემდეგ ეს დაბეჭდილი წიგნაკები ურიგდება ვარემ ხალხს ან უფასოდ და ან ძლიერ ზომიერ ფასად. ვინც მოიპოებს ამ დაბეჭდილ ქადაგებას, ჯერ თვითონ წაკითხავს და შემდეგ სხვას უკითხავს და ან სიტყვიერად გადასცემს. ამ სახით ის სიტყვა-ქადაგება, რომელიც ეკლესიაში მოისმინა ხალხმა, საქვეყნოდ ვრცელდება და ყველამ იცის. პირველად ქადაგების სიტყვის ბეჭედა შემოიღო ბერლინში სასახლის კარის ეკლესიის ერთმა მღვდელმა. ის თავის ქადაგებას წარმოთქამდის ბეჭედავდა ექვსას ეკზემპლარამდე და წარმოთქმის შემდეგ ამ დაბეჭდილ ქადაგებას ურეგბდა ხალხს. ბოლოს დროს ეს მღვდელი თავის ქადაგებას ორი-ათას ეკზემპლარამდე ბეჭდა.

ამ ბოლოს დროს რუსეთის სამღვდლოებამაც მიბაძა დასავლეთი ევროპის ნასწავლ სამღვდლოებას ქადაგებითი სიტყვის გავრცელების საქმეში. დიდი ხანი არ არის, რაც პეტერბურგში, ისაკიევის სობოროში ნასწავლნი სამღვდლო პირნი რიგ-რიგობით ამბობენ ქადაგებას. ამ ტაძარში მრავალი ხალხი იმენს ქადაგებას, მაგრამ მაინც კიდევ საქოროდ დაინახეს ამ წარმოთქმულ ქადაგებათა დაბეჭედა. ეს კეთილი საქმე ითავა ამავე ტაძრის სტაროსტამ დეისტ. სტატსკი სოვეტნიკმა ბ. ბოლდანოვიჩმა, რომელიც თავის ხარჯით ბეჭდავს წიგნაკებად ამ ტაძარში წარმოთქმულ ქადა-

გებათა შემდეგი სათაურით: «ისაკიევის კათედრა». ხალხში ამ წიგნაკების მოპოების მსურველნი ათასობით და ათათასობით აღმოჩნდნენ. დღეს პეტერბურგში და მოსკოვში მუდამ იბეჭდებიან შესანიშნავი ქადაგებანი და ურიგდება ხალხს, რომელიც დიდს სიამოვნებით ყიდულობს ამ წიგნაკებს და კითხულობს.

ჩვენ წინათაც ვსთქვით და ეხლაც ვიმეორებთ, რომ ჩვენი სამღვდლოება ძლიერ გულგრილად უყურებს მოძღვრებითი სიტყვას. უმთავრესი ყურადღება მღვდელ-მოქმედების აღსრულებაზე აქვს მიქცეული, თუმცა ქადაგებითი სიტყვა სამღვდლოების მიუცილებელ მოვალეობას შეადგენს. მთელს საქართველოში, როგორც ზემოთაც მოვიხსენეთ, ზოგიერთს ეკლესიებში ისმის ქადაგება. დანარჩენი სამღვდლოება კრძალვით გაჩერებულა და შესცქერის თავიანთ სამწყსოთ. მართალია, ბევრს უსწავლელობა, ბევრს მოუმზადებლობა და სხვა ათასნაირი მიზეზები უშლიან ხელს, მაგრამ რას უყურებენ ისინი, რომელთაც მაღალ სასწავლებლებში სწავლა მიუღიათ და ან სასულიერო სემინარიაში რიგინად დაუმთავრებიათ სწავლა? სოფლის სამღვდლოებას გარს არტყია ათასნაირი სოფლის ცხოვრების უსიამოვნება და ნაკლებულობა; იგი მოკლებულია, რომ სასულიერო ლიტერატურას თვალ-ყური ადევნოს. ადვილი საქმე არ არის სოფლის მღვდლისათვის ქადაგების შედგენა და წერა, როდესაც ნიეთიერი მდგომარეობა და სიღარიბე გულს უწყლავს და შეილების აღზრდის საქმე ათასნაირ შემავუზუნებელ ფიქრს ჰბადავს მის გულში.

მაგრამ რა უნდა ვსთქვათ ქალაქების სამღვდლოებაზე? მას ხომ ყველაფერი ხელს უწყობს. იგი უმეტესად უზრუნველ ყოფილია. თავიანთი ნიეთიერი მდგომარეობით და განათლებით ქალაქების სამღვდლოება გზის მაჩვენებელი უნდა იყოს სოფლის მღვდლებისათვის. ისინი წინ უნდა უძღოდნენ სოფლის სამღვდლოებას თავიანთი მწყემსებრივი მოვალეობის აღსრულების საქმეში.

ჩვენი ხალხის და სამღვდლოების ამისთანა სამწყობარო მდგომარეობამ აღძრა ჩვენში სურვილი, დაგვეარსებია სასულიერო ორგანი. ამისათვის ჩვენ ვეცდებით, შეძლებისა დაგვარად, დავეხმაროთ სამღვდლოებას მათი მოვალეობის აღსრულების და ქადაგებითი სიტყვის გაძლიერების საქმეში. «მწყემსი»-ს ყველა ნომერში

ნახავს მკითხველი სამაგალითო ქადაგებითი სიტყვებს და მოძღვრებას, რომელთა მიხედვით ყველანი ადვილად შეიძლებენ დაარვიონ სამწყსოანი თვისნი და ამით გააფრცლონ ხალხში სარწმუნოება, კეთილ-ზნობა და სწავლა-მეცნიერება, და მოსპონ მრავალნი ცრუ-მორწმუნებანი და ცუდი ჩვეულებანი, რომელნიც საზარალონი არიან ჩვენი ხალხისათვის როგორც ნიეთიერის, ისე სარწმუნოებრივ-ზნობითი მხრით».

აი რას ვსწერდით ჩვენ ამ რვა წლის წინად. ამ სიტყვით მივმართეთ ჩვენს გამოცემას I-ს №№-ებში ჩვენს თანამომხმებებს—მწყემსთ. ეხლაც მთლად მოგვყავს ეს სიტყვა, რომ შევიტყოთ, თუ რა მაგიქმედეთ ჩვენ მის შემდეგ ამ ხსენებული საგნის შესახებ და რა გვრჩება კიდევ გაუკეთებელი.

მგონებ, ბევრი საბუთების დასახელება არ დაგვიჭირდეს, დაუმტკიცოთ მკითხველებს, რომ ჩვენს გამოცემაში, განსაკუთრებით ქართული გამოცემის „მწყემსი“-ს სარწმუნოებრივ-ზნობითი განყოფილებაში იბეჭდებოდა ბევრი სიტყვები და მოძღვრებანი, რომ ამით ხელი შეგვეწყო ქადაგებითი სიტყვის გაძლიერებისათვის. იშვიათად გამოდის ნომერი, რომელშიაც ჩვენ დაბეჭდილი არა გვექნა, იმავე მიზნისათვის, რომელთავე წმიდანის ცხოვრების აღწერილობა, ანუ განმარტებული არ იყოს მნიშვნელობა რომელიმე შესანიშნავი დღესასწაულისა. და ყოველივე ეს, დრო და დრო, იბეჭდებოდა წიგნაკებად და ძლიერ იაფ ფასად ურიგდებოდა მსურველთ. დღეს თითქმის აღწერილი და დაბეჭდილი გვაქვს დღესასწაულები და უმთავრესი წმიდანების ცხოვრების აღწერა და ყველას შეუძლია ისარგებლოს ამ წიგნაკეებით.

მაგრამ როგორ და რამდენად სარგებლობენ ამ წიგნაკებით? დიანს, სარგებლობენ და ჩვენც არ შეგვიძლია ვუარყუოთ ის სასიამოვნო ფაქტი, რომ ჩვენმა თანამომხმებმა საკმაოდ შეივანეს ქადაგებითი სიტყვის საქიროება და, თავის შეძლებისა დაგვარ, კიდევ მოჰკიდეს ხელი ამ საქმეს. სარწმუნოებრივ-ზნობითი შინაარსის წიგნაკებიც საკმაოდ გაფრცოლდა ხალხში; ხალხში გაიღვიძა კითხვის სურვილი და საზოგადოდ სულიერი საზრდას მოთხ ავნილებამ, მაგრამ, სამწყობაროდ, უნდა ვსთქვათ, რომ დღესაც ბევრია სამღვდლოების უმეტესი ნაწილისაგან სასურველი; ბევრი ეკლესიებია, სადაც მწყემსნი არ უქადაგებენ თავიანთ სამწყსოთ და არც ურჩევენ მრევლს სარწმუნო-

ებრივ-ზნეობითი შინაარსის წიგნაკების კითხვას. არც იმის თქმა შეიძლება, რომ ამას ვნიშნავდეთ მართლად გაუნათლებელს მწყემსებში. არა, ამ ნაკლს ვამჩნევთ ჩვენ იმისთანა მწყემსებშიაც, სამწუხაროდ, რომელთაც საკმაო განათლება აქვთ მიღებული, მაგრამ ხალისი არა აქვთ ექსპერტულ კუროლს საქმეს.

კიდევ ვიმეორებთ, რომ ხალხში მრავალხელად აღძრულ სურვილი კითხვისა და ამ სურვილის დასაკმაყოფილებლად საერო უწყებაში არსდებიან წიგნების გამოცემელი ამხანაგობანი; მაგრამ რომ ხალხს მიაწოდონ სარწმუნოებრივ-ზნეობითი შინაარსის წიგნები, ამის შესახებ კი ვერაფერ ცდას ვერ ვხედავთ სამღვდლოებაში.

შოვლად წმ. დეთის-მშობლას სახელობაზე დაარსებული ძობის მონდობილებით, ჩვენმა რედაქციამ 1886 წელში, ხუთი თვის განმავლობაში, დაბეჭდა 52,000 წიგნაკი სარწმუნოებრივ-ზნეობითი შინაარსისა. ეს წიგნაკები დაზოგდა მთელს საქართველოში ორ კაპაკად ცალი. მაგრამ 1886 წელში ამ წიგნაკების ბეჭედა და მღვდლებზე დარიგება მოისპო.

სასულიერო მთავრობა და ადგილობრივი მღვდელი მთავრები ნებას აძლევენ სამღვდლოებას, რომ მათ მოიპოვონ ეს წიგნაკები უფრო შეძლებული ეკლესიებისათვის და დაურიგონ ხალხს საკითხავად; მაგრამ, სამწუხაროდ, სამღვდლოება არ სარგებლობს ამ მშვენიერი განკარგულებით. სანატრელია, რომ ეს მშვენიერი განკარგულება სისრულეში მოვიდეს.

„საეკლესიო უწყებათა უკანასკნელს ნომრებში ჩვენ წავიკითხეთ სტატია ერთი სოფლის მღვდლისა, რომელიც ამბობს, რომ საჭიროა ვალდებულებად დაედგინოს ეპარქიალურ სამსწავლებლო რჩევათა და მათ განყოფილებათ, რომ მათ სარწმუნოებრივ-ზნეობითი შინაარსის წიგნაკები გაუგზავნონ ბლალაოჩინებს, რომ ამ უკანასკნელებმა ეს წიგნები დაურიგონ ეკლესიებს. მაგრამ ბლალაოჩინებს რა უშლის, რომ თვითონ მათ გამოიწვიონ ეს წიგნაკები მათდამი

რწმუნებული სამრევლოებისათვის? მეორედ ეს პატივცემული სოფლის მღვდელი იძლევა რჩევას, რომელიც სწორედ რომ ღირსია მიბადვისა. იგი ურჩევს სამღვდლოებას, რომ სავარკიო და მაზრის ქალაქებში დაარსებულ იქნეს წიგნების საწყობები.

კიდევ ორიოდ სიტყვა ქადაგებითი სიტყვის შესახებ ჩვენში. როგორც ზემოთაც ვსთქვით, ქადაგებითი სიტყვა, უწინდელთან შედარებით, ძლიერ გაძლიერდა, მაგრამ, ჩვენდა სამწუხაროდ, აი რას ვამჩნევთ ზოგან: დაიწყება თუ არა ქადაგება, მლოცველები გარედ გამოდიან; გვერდება, ხალხს საჭიროდ არ მიიჩნია ქადაგების მოსმენაო; მაგრამ თუ ამის მიწვევს გამოიკითხავთ, შეიტყობთ, რომ ამაში თვითონ მქადაგებლები არიან დამნაშავენი: ხშირად მქადაგებელი ისე ხმა დაბლად ლაპარაკობს, რომ ათ ნაბიჯზე სრულებით არ ისმის მისი ლაპარაკი, ან კითხულობს რეველში ისეთის ენით, რომელიც მლოცველებს არ ესმისთ. რასაკვირველია, ასეთი ქადაგება საინტერესო არ იქნება მსმენელთათვის და ისინიც გამოვლენ ტაძრიდგან. ამიტომ საჭიროა, მქადაგებელმა ყურადღება მიაქციოს თავის ქადაგებას და შეიტყოს, თუ როგორ მოქმედებს მისი მოძღვრება ხალხზე. და რომ ქადაგებამ ეფროვანი გავლენა იქონიოს მსმენელებზე; საჭიროა, მქადაგებელმა პირველად თვითონ შეითვისოს ეს მოძღვრება, შეიმუშაოს იგი რიგიანად და მერე წარმოასტქვას ხალხის წინაშე. თუ მქადაგებელი თავის ნაწერის მოყოლას ზვირად ვერ მოახერხებს და იძულებულია რეველში წაიკითხოს, როგორ შეუძლია მოსთხოვოს მსმენელებს, რომ მათ ერთი გავონებით შეითვისონ მისგან წაკითხული ქადაგება.

მთი სიტყვით ფრიად საჭიროა, რომ ჩვენმა სამღვდლოებამ მეტი ყურადღება მიაქციოს ქადაგებითი სიტყვას და თავისი მოძღვრებით განამტკიცოს ხალხში სარწმუნოება და კეთილ-ზნეობა.

დკ. დ. დამბაშაძე.

მიტროპოლიტი ღაჭიტი.

(გაგრძელება *)

საქმეები 1810—1820 წლებსა და ამ საქმეებში მიტროპოლიტის დავითის მონაწილეობა.

ჯრუჭის მონასტერში დავით მიტროპოლიტის დაბინაების შემდეგ დიდ დროს არ გაუფლია, რომ მისი საყვარელი სამშობლო ცუდს მდგომარეობაში ჩავარდა. იმერეთის მეფე სოლომონ დიდიც მოწადინებული იყო შეფარებოდა რუსეთის მფარველობას და ამიტომ რუსეთს სთხოვედა შემწეობას. სოლომონ დიდის თხოვნის თანახმად 1770 წელში იმერეთში მოვიდა გრაფი ტოტლებინი რუსის ჯარით, რომლის შემწეობით 1774 წელში იმერეთი სრულიად განთავისუფლდა სათათრეთის დამოკიდებულებისაგან. რუსეთთან მოლაპარაკების დროს უმთავრესი მომქმედი პირი იყო თავადი ზურაბ წერეთელი, რომელიც გაგზავნილ იქმნა დესპანად რუსეთის იმპერატორიკა ეკატერინე II-სთან. ზურაბმა კარგად უწყობდა ძლიერება რუსეთისა და უბედური მდგომარეობა თავისი სამშობლოსი და ამიტომ იგი მუდამ ურჩევდა სოლომონ მეორეს რუსეთის ქვეშევრდომობის მიღებას.—მაგრამ მეფე იყო სუსტი და გაუბედავი კაცი. დიდი მოთქმების შემდეგ სოლომონ II 1785 წ. დაიწყო მოლაპარაკება რუსეთთან ამ საგნის შესახებ, მაგრამ შემდეგ ხელახლად უნდოდა თავი დაენებებია თავის განძახებისათვის და 1804 წელში, როცა მან ნახა თავადი ციციანოვი იმერეთის სამხლევარზე, რომ ფიცი მიეღო რუსეთის ქვეშევრდომობაზე, უარი განაცხადა პირობაზე ხელის მოწერის შესახებ და მოითხოვა ლეჩხუმის დაბრუნება, როდესაც ლეჩხუმის უკანასკნელმა მთავარმა დადიანმა 1803 წელში მიიღო რუსეთის ქვეშევრდომობა. მეფე სოლომონის ამგვარმა მოქმედებამ დაარწმუნა მთავარ-მართებელი, რომ იგი მოლაპარაკებით ვერაფერს გააწყობდა მეფესთან, მეორეს მხრით ეს მოლაპარაკება, შეიძლება, უფრო გაამწვავებდა საქმეს და ამიტომ ბრძანა გაეგზავნათ იმერეთისკენ ორი ბათალი.

ონი-ჯარი და მესამზღვრე მცხოვრებლებს მთავარ-მართებელმა მიადებინა ფიცი. მთავარ-მართებლის ასეთმა გაბედულმა მოქმედებამ დააფიქრა მეფე. მან ხელი მოაწერა პირობას და ფიცი მიიღო 25 აპრილს 1804 წელსა. მაგრამ მეფე სოლომონს ამის შემდეგაც სურდა რაიმე ხერხი ეხმარა და უარი ეთქვა თავის პირობაზე. აი საქმე როგორ იყო: მეფეს დაახლოებული ორ დასად იყვნენ გაყოფილი; ერთ დასს, თავად ზურაბ წერეთლის მეთაურობით, სამშობლოს სიკეთისათვის, ჰსურდა იმერეთის შეერთება რუსეთთან; მეორეს კი ძალიან ეშინოდა ამ შეერთებისა, რადგან ამ შეერთებასთან ერთად დაეკარგებოდათ მათ ძალა და მნიშვნელობა მეფის წინაშე. ამ უკანასკნელი დასის უფრო გავლენიანი პირნი რუსეთის მთავრობისაგან ბლომად იღებდნენ საჩუქრებს. მათ არც ამ საჩუქრების დაკარგვა ჰსურდათ და ცდილობდნენ, ისე წაეყვანათ საქმე, რომ, თუ ვერ გაიმარჯვებდნენ, ცუდად არ მოსვლოდათ საქმე, ამიტომ მაინც და მაინც არ ეწინააღმდეგებოდნენ მეფეს. მაგრამ ამავე დროს ურჩიეს მეფეს ყალბი ბეჭდის მოჭრა და ამ ბეჭდით დაბეჭვდა ფიცის ფურცლისა. ამ სიყალბის დანიშნულება ის იყო, რომ მოხერხებული შემთხვევის დროს გამოეცხადებიათ, რომ მეფეს არას დროს არ მიუღია ფიცი რუსეთის ქვეშევრდომობაზე და თუ ფიცის ფურცელზე იმეტიონება მეფის ბეჭედი, იგი არის ყალბი. მაგრამ ეს განჩინება შეიტყეს და, როცა მეფეს ამ ბეჭდის დასამუნდოდა პირობაზე, მოახსენეს მას, რომ ასეთ საქირო ქაღალდზე მარტო ბეჭდის დასმა არ კმარა, უსათუოდ თქვენ საკუთრად უნდა მოაწეროთ ხელი. მეფემ მოაწერა ხელი ფიცის ფურცელზე თავად ციციანოვის თანადასწრებით. თუმცა მეფემ ფიცი მიიღო რუსეთის ქვეშევრდომობაზე და პირობაზედაც მოაწერა ხელი, მაგრამ მან არ აღასრულა ეს პირობა. მეფემ მიიტოვა ქუთაისი და გავიდა ვარციხეს. მეფეს თან გაჰყვა მისი ძე ალექსანდრე და თათრებთან დაწყეს მოლაპარაკება. ხუთი წელიწადი ცდილობდნენ თავადი ციციანოვი, გრაფი გულოვიჩი და გენერალი შერმასოვი მეფე სოლომონისათვის შეეგონებიათ, რომ იგი მოქცეულიყო პირობის თანახმად. იგინი ურჩევდნენ მეფეს შემდეგ: გაეგზავნა მეფეს დეპუტატები უმაღლეს სასახლეში, დაებრუნებია ამანატები, დაბრუნებულიყო ქუთაისში და უმთავრესად, სთხოვედნენ მეფეს, რომ რუსეთის მტრებთან მოეხსოლო

*) იხ. «მწვეთისა»-ს № 5.

პარაკი და კავშირის დაკავება. მეფე სოლომონ მეორე დაპირდა ყოველივე ამ მოთხოვნებთან აღსრულებას, მაგრამ დაპირება არ აღასრულა და ამის მიზეზად დაასახელა შემდეგი საბუთები: 1) ციციანოვმა ძალათი მომასწვრია ხელი პირობაზე და ამიტომ სთხოვდა ამ პირობის შეცვლას; 2) მასარ დაუბრუნეს თავად დადიანისაგან ლეჩხუმი; 3) ქუთაისში ჩაყენეს ბათალიონი და სალდათები დააბინავეს მის სასახლეში, რომელსაც სალდათები იკლებენ და აოხრებენ; 4) ერთმა აქ მყოფმა უფროსთაგანმა გააღო ჩემის ბრძანებით დაბეჭდილი ღუქანი და საქონელი დაუბრუნა იმ ვაჭარს, რომელიც მეფეს ჰსურდა დაესაჯა, რადგან ბევრს ცუდ საქმეებს ჩადიოდა მის წინააღმდეგ და მუდამ აბეზღებდა მას რუსეთის მთავრობის წინაშე და 5) სალდათებმა სცემეს ერთ გამოჩენილს თავადს, რომელსაც მთლად გაუტყვეს თავი. აი მეფის სოლომონის ყველა საყვედური. ამ საჩივარზე მეფეს მიუგეს: 1) იმ პირობის გამოცვლა, რომელიც დამტკიცებულია ფიცით, არ შეიძლება; 2) რომ საქმე ლეჩხუმის დაბრუნების შესახებ, იმ პირობის ძალით, დეპუტატების ხელით უნდა წარდგინდეს უმაღლესად; 3) თუ მეფე დაბრუნდება ქუთაისში, ბათალიონს მაშინვე გაიყვანენ ქუთაისიდან, ხოლო სასახლეს სრულიად შეაკეთებენ ხაზინის ხარჯით და 4) ზოგიერთ პირთა შესახებ, რომელთაც მეფეს შეურაცხება მიაყენეს, დაინიშნება სასტიკი გამოძიება. ამ პირობაზე მეფე არ დათანხმდა. ამასვე ურჩევდნენ მეფეს მისი მასწავლებელი პირნი. ბოლოს მეფე სოლომონმა იწყო რუსეთის ჯარის წინააღმდეგ მოქმედება. მეფე დაარწმუნეს, რომ რუსეთი იმერეთს სათათრეთს უთმობსო.

როცა მთავარ-მართებელმა დაინახა, რომ მეფე სოლომონი შერიგების მაგიერ წინააღმდეგობას უწევდა რუსეთის ჯარს, მან საჩქაროდ მისწერა პოლკოვნიკს სიმონოვიჩს შესვოდა იმერეთს ჯარით. სიმონოვიჩი თანახმად ბრძანებისა შევიდა ქუთაისში და 20 თებერვალს 1810 წელსა გამოაცხადა, რომ მეფე სოლომონს ჩამორთმეული აქვს მისი ღირსებაო, და ხალხს უბრძანა რუსეთის ქვეშევრდომობაზე ფიცის მიღება. ხალხს ფიცის მიღებაზე უარი არ განუტყუებია. ამასობაში რუსეთის ჯარი მივიდა ვარციხეში, გავიდა მდინარე ყვირილაში. მეფე სოლომონი ვარციხიდან გაიქცა ბაღდათში და დაბინადა ხანის ხეობაში. ბოლოს

მეფემ იხმო თავისთან სიმონოვიჩი, რომ პირისპირ მოლაპარაკებოდა მასს. სიმონოვიჩი წავიდა მეფესთან და თან იახლა ოთხი კაცი და გადაჭრით გამოუცხადა მეფეს, რომ იმერეთი თავის დღეში არ დაუბრუნდება მას. მხოლოდ ურჩია, რომ მეფეს თავის თავი შეებრალეზა რუსეთის ხელმწიფისათვის. მეფე დათანხმდა და ისურვა პირდაპირ მოლაპარაკებოდა გენერალ ტერმოხოვს, მაგრამ ეწინააღმდეგებოდა, რომ ის გზაში არ დაეჭირათ და ტყვესაგათარ წაეყვანათ თბილისში. სიმონოვიჩმა თავის ჯარის კაცების თანადასწრებით მისცა მეფეს ფიცი, რომ იმას გზაში არაფერი არ გაუჭირდება და არც არავინ მასზე ძალადობას იხმარსო. ასეთი პირობის შემდეგ მეფე სოლომონი გაემგზავრა თბილისისაკენ და თან გაჰყვა 500 ცხენოსანი კაცი; გზაში მეფე დაღონდა და ხანობდა, რომ სიმონოვიჩის რჩევა მიიღო. მან განიძრახა გაქცევა. ამასობაში ჩავიდნენ ქართლის ერთ სოფელს ღირბს, ამ სოფელიდან მეფემ ღამით დააპირა გაქცევა ოსეთში. მაგრამ მეფის განძრახვა შეიტყვეს და გორიდან, სადაც სოლომონს შემოხვდა მთავარ-მართებელი, მეფე დატყვევებული წაიყვანეს თბილისში. თბილისში მეფეს პატივით დაუხვდნენ, კარგად ინახავდნენ და ცდილობდნენ, რომ მისთვის არავითარი სიამოვნება არ მოეკლოთ. თუმცა კარგად ინახავდნენ მეფე სოლომონს, მაგრამ მისმა მოკეთებმა ურჩიეს, რომ იგი როგორმე გაქცეულიყო. ამ განძრახვით მეფემ 10 მაისს 1810 წელს ჩვეულებრივზე უფრო ადრე ივანოვსა, წავსდა საწოლ ოთახში, სადაც თავის ქვეშავეებში დააწვინა თავის მოსამსახურე, თვითონ კი ჩაიცვა თავისი მოსამსახურის ტანთსაცმელი და გამოვიდა საზოგადო ზალაში, ყარაულებმა, რომელნიც კარებთან იდგნენ, ვერასფერი შენიშნეს და ვერ იცნეს მეფე. შემდეგ მეფემ აიღო ხელში წყლის ჭურჭელი და წყალზე წავიდა, ყარაულებმა თავისუფლად გაუშვა იგი, რადგან მოსამსახურე ეგონა. კარებთან მეფეს დაუხვდა იმერელი დესეტნიკი, რომელმაც მეფე ზასტავადის გააცილა. აქ მეფეს მიეგებნენ ზოგიერთი მისი ერთგულნი თავადები. მეფის გაპარვა მხოლოდ მეორე დღეს შეიტყვეს, მაგრამ გვიანდა იყო. მეფე ახალციხეს კიდევ გაცილდა და გადავიდა სათათრეთში. შემდეგ მეფემ განიძრახა იმერეთის აჯანყება, მაგრამ ამით თავის განძრახვა ვერ შეასრულა. იგი დაამარცხეს 1811 წელში და ამიტომ მეფე გაიქცა ტრაპეზუნდში, სადაც კიდევ გადაიცივალა 1815 წელში დიდს სიღარიბეში.

ამ არეულობის დროს ძლიერ გაჭირებულს მდგომარეობაში იყო თავადი ზურაბი. მართალია, ის მომხრე იყო რუსებისა, მაგრამ ამავე დროს მეფე სოლომონის წყენასაც ძლიერ ერიდებოდა, რადგან დიდი მეგობარი იყო მეფის, რომლსაც უხვად ჰყავდა დაჯილდოებული ზურაბი; ამასთან თ. ზურაბი ნათესავეც იყო მეფისა. ამ დროს მეფესთან განუშორებლად იყო ზურაბის უფროსი შვილი თავადი სიმონი. ამიტომ მეფის სოლომონის გაქცევის შემდეგ ზურაბი ძლიერ ორპირულად იქცეოდა და ასეთი ქცევა ზურაბისა არ მოსწონდათ იმერეთის მმართველებს. რომ თავადი ზურაბი გულითადი მომხრე იყო რუსებისა და მათ უწყობდა ხელს, ეს სჩანს მისი უნცროსი შეილების მიტროპოლიტ დავითის და თავად გრიგოლის მოქმედებისაგან. მიტროპოლიტი დავითი და თ. გრიგორი იქცეოდნენ თავისი მამის რჩევის თანახმად. 1810 წელში, როცა უმაღლესი მანიფესტის ძალით მეფე სოლომონს დალატისათვის ჩამოერთვა მეფობა, მიტროპოლიტი დავითი იმყოფებოდა საწერეთლოში, სადაც პირველად მან მიიღო ფიცი რუსეთის იმპერატორის ქვეშევრდომობაზე და ხალხსაც უჩიბა მიებადა მისი მაგალითისათვის. თავადი გრიგორიც ძლიერ ცხადად და გულის წმიდით იქცეოდა. ის ეწეოდა რუსეთის ჯარს ხალხის დამშვიდების საქმეში, შობდა ჯარისათვის სურსათს: «მოდი-ნახე» ციხის აღების საქმეშიაც დიდი დანმარება აღმოუჩინა გრიგოლმა რუსებს. ამ სამსახურისათვის მიტროპოლიტმა დავითმა 1811 წელს, მამის თათვეში მიიღო უმაღლესი რესკრიპტი და ძვირფასი ქვებით მართული პანაგია, თ. გრიგოლმა მიიღო მაიორის ჩინი, ოქროს ხმალი, წმ. ანნის ორდენი მესამე და მეორე ხარისხისა. თ. ზურაბს ებოდა გენერალ-მაიორის ჩინი, დაენიშნა პენსია 1200 მანეთი, ჯამაგირი ჩინისამებრ და ამის გარდა ზურაბმა მიიღო წმ. ანნის პირველი ხარისხის ორდენი.

(შემდეგი იქნება).

„მწყემსი“-ს ქორრესპონდენცია

სოფ. ღორეშიდამ.

„ქაცის გულს შავი მიწის მეტი ვერაფერი გააძღვება“, რომ იტყვიან, სწორედ მართალია. მაგრამ გასაკვირველი ის არის, რომ ცოცხალი ქაცის გული ყველაფრით გაძღება და შავი მიწით კი ვერასოდეს. ყოველი ქაცი იმას ცდილობს, რაც შეიძლება მეტი მიწა შეიძინოს და არაფერ უსამართლობა-უსინიდილობას არ ერიდება მიწის შეძენისათვის. სხვისი ადგილის დაპატრონება, საზღვარზე გადაცილება და ამის გამო ჩხუბი, ქაცის კვლა და დაუსრულებელი დავა-საჩივარი, თითქმის, ყოველ დღიური მოვლენაა ჩვენში. განა ცოტაა იმის მაგალითი, რომ ქაცი სხვას ადგილს დაპატრონებია, ან საზღვარზე გადაცილებია. ამაზე დავა ატეხილა და, ცდენას გარდა, ათი იმ ადგილის ფასი დახარჯულა საჩივარში. ამის დასამტკიცებლად დავსახელებთ იმ შემთხვევას, რომელმაც საიქიოს გამგზავრა აზნაური ს. ორჯონიკიძე და გლეხი გიორგი გოგალაძე. დიან, ეს ორი პატროსანი და მშრომელი ქაცი სწორედ «შავი მიწის» მიზეზით გამოეთხოვენ ამ წუთი სოფელს. აი საქმე როგორ იყო:

გლეხი გიორგი გოგალაძე სიყრმიდამ ბატონის ოჯახში იყო მოსამსახურედ. როცა გლეხები განთავისუფლდნენ, გიორგი მოცილდა ბატონს, მოჯამაგირობა დაიწყო, დიდა წვა-დაგვით შეაგროვა «თავის სახსარი» და მებატონისაგან მამა-პაპისსეული ადგილი შეისაკუთრა. გიორგის ადგილზე სხვა ცოლს შეირთავდა და ოჯახობას მოეკიდებოდა, რადგან გლეხ-კაცობაში იმისთანა მამული ბევრს არა ჰქონდა, მაგრამ მან განდევლივით ცხოვრება აირჩია და თავის ერთ საუკეთესო ყანაში, სოფლის განაპირას, ერთ გამოქვაბულ კლდეში დაბინავდა. ამ გამოქვაბულში გიორგი მყოფროდ და, იმისი სიტყვით, ბედნიერად ატარებდა ცხოვრებას. გიორგი ისე შეეჩვია ამ ბუნებისგან აშენებულს სახლს, რომ უკეთეს სადგომში სულიწვეწვებოდა და ერთ დღესაც ვერ გაძღვებდა. აი ეს იყო მიზეზი, რომ გიორგიმ თითქმის ოც-და-ხუთი წელიწადი მარტოდ მარტო გაატარა ამ გამოქვაბულში. ის მუშაობდა ვენახებს, ყანებს და მოსავალს ზოგს ყილდა, ზოგს თვითონ ხმარობდა და

ზოგსაც ღარიბებს ურიგებდა. წირვა-ლოცვაზე სიარულიც უყვარდა გიორგის და წელიწადს ისე არ გაუშვებდა, რომ წმიდა საიდუმლო არ მიეღო. ასე მიდიოდა საწყალი გიორგის ცხოვრება ამ ბოლო დრომდე, მაგრამ ამ ორობდე წლის წინად კი მას მყუდრო ცხოვრება დაერღვა და მოხუცებულობა გაუმწარდა. რაკი გიორგი უცოლშვილოდ გადადიოდა, ბევრმა მოინდომა იმის ადგილების დაპატრონება. ამ მიზნის განსახორციელებლად ზოგმა მედიის ცბიერობას მიმართა და ზოგმა მგლის მტაცებლობას წინედ საზიზღარი გიორგა ზოგიერთა «კატმოყვარე» გულის პატრონ ყმაწვილებისათვის ამ ბოლოს დროს დიდად პატივ-საცემი «გიორგი მიხეილიჩი» შეიქმნა, ზოგმა ნათესაობითი კავშირაც გააჩაღა გიორგისთან, მაგრამ თქვენც არ მომიკდეთ, გიორგის ადგილი ვერაფერს დატყუა! ამიტომ ეს «კეთილის მყოფლები» ყველანი ჩამოეცალენ გიორგის, მაგრამ საკუთარმა ძმის-წულმა კი ცოტა არ იყოს შეაწუხა საცოდავი მოხუცი. იმან გიორგის ერთ ადგილში სახლი ჩადგა და დაიფლო ხსენებული ადგილი. შევლა არსაიღამ იყო. ბოლოს გიორგის გამოუჩნდა მოსარჩლედ აზ. ს. ორჯონიკიძე, რომელმაც შეიბრალა მოხუცი და პოლიციის ბოქაულს მოაწერინა, რომ სახლი დაუყოვნებლივ გადაეცანათ გიორგის ადგილიდამ. მოწინააღმდეგე არ დამორჩილდა ბოქაულის განკარგულებას და ორჯონიკიძემ ძალით მოინდომა სახლის დაქცევა. ბ. ორჯონიკიძის ძალმომრეობას ის მოჰყვა, რომ გიორგის ძმისწულმა, სინო. გოგალაძემ, თოხი დაჰკრა თავში ს. ორ—ძეს და მოჰკლა იგი. თუმცა მკვლელი გოგალაძე სასტიკი სასჯელის ღირსი იყო, მაგრამ რადგან ორჯონიკიძის მიხტომა დამტკიცდა, ამიტომ დამნაშავეს მართო წელიწად ნახევარს სპატიმროში დაპატიმრება მიუსაჯეს. ამის შემდეგ საცოდავ მოხუცს გიორგის სინილისმა დაუწყო ქეჯნაწამება და ვისაც კი შეხვდებოდა, ყველას ამას ეუბნებოდა; „რალა არის ჩემი სიცოცხლე, სული წავიწყმიდე, კაცის კვლის მიზეზი შევიქენიო. რომ ცოტათი მაინც შეემსუბუქებია მწუხარება საცოდავ გიორგის. ადგა იგი და ერთი საუკეთესო ყანა, რომელიც სულ უკანასკნელი ასი თუმანი მაინც ღირდა, ღორების ეკლესიას შესწირა და კიდევ შეიტანა ამაზედ თხოვნა, სადაც ჯერ იყო, მაგრამ ეკლესია ვერ დაეპატრონა ამ ადგილს, რადგან მთავრობამ უკანონოდ იცნო ესეთი შეწირულება. რადგან ეს არ მოხდა, გიორგიმ

იფიქრა: გასცხებულ ფულებს ამოვიგებ და შეესწირავ ჩემს ღარიბ ეკლესიას, მაგრამ მოვალეებისგან გიორგიმ ვერაფერი ვერ ამოიგო და ეს ფიქრიც გაუცუღდა. ყველა ამებისა გამო გიორგი სასოწარკვეთილებაში ჩავარდა, უეცრად ჰკუდიამ შეიშალა და წარსული წლის მიწურულში თავი ჩამოიხრჩო. ექიმმა შეამოწმა გარდაცვალებულია გენამი და აღმოჩნდა, რომ საცოდავ მოხუცს ტვინის ანთება დამართოდა. საწყალს არ ღირსებია არც სასიკვდინე ზიარება, არც ნაკურთხ მიწაში დასაფლავება და არც ქრისტიანული წესების შესრულება*). ესლა მისი ბიძაშვილი, გლეხი ანდრია გოგალაძე ცდილობს ნებართვა აიღოს და ქრისტიანულად დასაფლავოს თავისი სახლიკაცი და მამის ნსგავსად საყვარელი მოხუცი.

მღვ. ს. ჭუმბურაძე.

აწინდელი აზრი ჭლექის შესახებ.

ჩვენს მოხუცებულ დედაკაცებს თურმე დიდი ხნით ადრე სცოდნიათ ბევრი რამ, რასაც უღეს ჭაპან წყვეტით ტყობილობენ ჩვენი ექიმები.

საქართველოში, განსაკუთრებით იმერეთში, იმ სახლს, რომელშიაც ჭლექანი მოკვდებოდა, არავინ იყიდა, ხშირად კიდევ დასწვავდნენ. ჭლექიანის ტანისამოსს, ნახმარ ჭურჭელს დასწვავდნენ და არას გზით არ მიიკარებდნენ. ჭლექიან ავადმყოფებს ტანმრთელებს არ მიაკარებდნენ და ისე მორიდებით ეკიდებოდნენ ამ სნეულებას, როგორც ერთ საშიშარ გადამდებ სენს. უკანასკნელ დრომდე ექიმები სოფლებს სასაცილოდ იგდებდნენ და ველურებს ეძახდნენ. ექიმები უმტკიცებდნენ ყველას, რომ ჭლექი გადამდები არ არისო. სოფლის მოხუცებული დედაკაცები ამბობდნენ, რომ ჭლექიანებს პატარა პებლის მსგავსი ჭიები დაეხვევა ფილტვში და, თუ ტანმრთელი მიეკარა სნეულს,

*) თუ კი ამისთანა მოწმობა იყო ექიმისაგან, ვის შეეძლო ამ საცოდავისთვის ქრისტიანული დამარხვა აღევრება? სად იყო მისი მრევლის მღვდელი, რომ ამას ყურადღება არ მიაქცია?

რედაქტორი.

უთუოდ ვეჭვიანობენ მასაც ჩაუძვრება ფილტვში და ასე შეექნება ტანმრთელს ჭლეტიო. ასეთი მსჯელობა სასაციოდ მიიჩნიათ ნასწაველ ექიმებს. მაგრამ დღეს ნასწავლი ექიმებიც მიხედნენ, რომ ჭლეტი ვადამდებია. აი რას ამბობენ ექიმები ჭლეტის შესახებ:

ჭლეტი ახალი ავადმყოფობა არ არის. ეს ავადმყოფობა ძლიერ დიდი ხანია, რაც მუხრს ადენს ადამიანს. ესეა ჭლეტი მთელს დედამიწის ზურგზედ არის მადებელი. მართლაც, ისეთი ადგილებიცაა, სადაც ჭლეტი არ არის გავრცელებული. მაგალითებია ისპანია, ეგვიპტე, პერუ და სხვანი, მაგრამ თუ ჭლეტის წინააღმდეგ ყოველგვარი საშუალება და ღონისძიება არ იქნა ხმატებული, უეჭველად იქაც გავრცელდება.

ჭლეტისგან სიკვდილი იქ უფრო ხშირია, სადაც მეტი ხალხი სცხვრება. სოფლებში ჭლეტი ისე არ არის გავრცელებული, როგორც ქალაქებში. სხვა-და-სხვა სენით დახრცილის ხალხისა $\frac{1}{5}$ მარტო ჭლეტზედ მადის. ამითი აიხსნება, რომ ადამიანს ისე ძლიერ ეშიინიან ჭლეტისა. ზარაყში ყოველ 55,200 გარდაცვალებულ შორის, 9,800 ჭლეტისგან კვდება, ბერლინში 31,300 შორის—3,800, პეტერბურგში 25,000 შორის—4,400 და მოსკოვში 20,900 შორის—3,180. ამ ცნობიდან ხიანს, თუ რა საშიხლად ყოფილა გავრცელებული ჭლეტი დიდრონს ქალაქებში. რა არის მიზეზი ამ საშიხლის ავადმყოფობისა?

რობერტ კოხმა გამოაკვლია, რომ ჭლეტი ვადამდებია ავადმყოფობაო. ჭლეტი თითონ ავადმყოფობისაგან ვადამდებია ადამიანს ოფლისა, ნახველასა, ტანისამოხისა, სახლის აკვებისა და სხვა საგნებისაგან, რომელთაგან კი ჭლეტთან რაიმე სისხლოვე ქქონია. ჭლეტი ვადამდებია ადამიანს ბაცილებისაგან, რომელიც კოხმა აღმოაჩინა ჭლეტისგან ნახველში. ჭლეტის ბაცილებას ვაწვევტა ძლიერ ძნელია, რადგანაც საშიხლის სისწრაფითა მრავლებიან. ვიდრე ვარცა, რომ, როგორც კოხმა დაამტკიცა, ბაცილები უმისოდ ვერა მრავლებიან, თუ არა ადამიანის სხეულშივე.

როგორც ვსთქვით, ჭლეტი ადამიანს ვადამდებია ნახველისაგან, ოფრთისაგან და სს. ნახველი ხანდახან კვდელსაცა სვდება, ასე რომ ბაცილები კვდელის შხალეკშიცა ვარს ხოლმე. ზოგი ავადმყოფი ხელსახრცში ახველებს ხოლმე. ეს ძლიერ მავნებელია, რადგანაც ნახველი ხმება, მტკრად იქცევა და ამისგანაც ბაცილები ადვილად ვადამდებია ადამიანს.

ზოგას ჭკონია, რომ ჭლეტი ავადმყოფობის ამოხსნისთვისაგანც ვადამდებია ადამიანსა, მაგრამ გამოკვლევა ამტკიცებს, რომ ამ ვითარებაში ჭლეტის ვადამდებელია. ისევე კოხისისგან უფრო ვადამდებია ჭლეტი ადამიანს. ჭლეტი ოფილტვებს მადებია ხოლმე, რაცა სუნთქვის დროს ბაცილები ჩაქვევს ქქარს. მაგრამ შეიძლება, რომ ბაცილები ვუჭში, ან წლებში საჭმელს ჩაქვევს და ადამიანს დასნეულეს. ამიტომ ძლიერ საშიხია ჭლეტისგან მრხისის რძე, თუ ვარცად არ არის ადრეველი (განსაკუთრებით ვმწველებისათვის), და ჭლეტისგან საჭირლის ხოლმე, თუ ვარცად არ არის შემწარი, ან მოხსრმული. ისეთი შემთხვევაც ყოფილა, რომ ადამიანს ქათმისაგან შექვევია ჭლეტი. ჭლეტის ვადამდებისათვის მარტო ის არ არის საჭირა, რომ ბაცილები ოფილტვებს მოხვდეს. თუ ადამიანის სხეული სადაა, მაშინ ბაცილები ისოცობიან, და თუ ადამიანი ვაცივდა, ან ოფილტვის ანთება მოუვიდა, ან შთამომავლობითვე ჭლეტისაგან, მაშინ ბაცილები საშიხლად მრავლებიან სხეულში. ჭლეტისგან ადამიანისგან სუნთქვის სხეულს ბავში იხადება და ამიტომ ამ ბავშვებს უფრო ვარცა მოკვია ვტირებათ. ჭლეტის ვადამდების წინააღმდეგ ბევრი საშუალებაა. საჭირაა ადამიანის სხეულს ვარცა, სადა კი შესამდებელია, ბაცილების ვაწვევტა. მეორეს მხრით ვმწველობიდანვე საჭირაა, რომ სხეული შესამტკინ და ამით მისტენ ძალა სხვა-და-სხვა სენთან ბრძოლისა. ძლიერ საჭირაა ქალაქებისა და სახლების ვასუფთავება. ამას ვარცა, ვეკვლასა სწავლად და ვერცა სახლებში „საფურთხისა“ უნდა იყოს ვადამდებელი, რომელიც ცხელის წელით უნდა ვარცხვრეს ხოლმე. იმ სახლში, სადა ჭლეტი ავადმყოფია, მუდამ სისუფთავე უნდა იყოს, თუ ვინდათ, რომ სენი სხეულსაც არ ვადამდეს. მტკერი უეჭველად სველის ტილოთი უნდა ვადამდეს ხოლმე, თუთრეულს მუდამ ვეზინთქცია ვაუკეთდეს, ავადმყოფის ოთახში, ამას ვარცა, ვარცა და ვარცა ვუჭი არ უნდა ვამონ, ჭლეტისგან სიკვდილის შემდეგ იმის ტანთსტმედი და ღოგინი უეჭველად უნდა ცუცხლში ვადამდეს და სს.

რაცა შეეხება ჭლეტის წამლებსა, ის დრო ვავიდა, რაცა ვტირებდნენ, ვითომ ჭლეტის მოხრენა შეუძლებელია. ჭლეტის მოხრენა ესეა შესამდებელი არის, თუ ვარცა დროზედ ვადამდეს წამლებს და თავს ვაფურთხილდა. იმედი ვაქონით, რომ ამ მოკვლე ხანში სიტყვა «ჭლეტი» ისე საშიხია ვარცა იქნება ადამიანისათვის, როგორც ვამდევ იყო.

მაშ, ბევრი რამ, ვინ ვეღლთაგან შეტყობილი და ვამოკვლეული, არ ყოფილა სასაციოდ და აბუჩად ასაგდები ვინ ნასწავლი ექიმებისაგან!

ნ ა ტ ვ რ ი ა.

(სამსახურში შესულამდე).

ნეტა ანატრა, მანატრა,
ეს ნატვრა ამინდინაო,
ჭაერზე კოშკი დამიდგა,
იქ გამიჩინა ბინაო.

ამ კოშკით მიმოვდიოდე
მთელ ქვეყნის არე-მარესა,
ამხანაგობას ვუწივდე
იქვე მზესა და მთვარესა!

მინდა იქედგან რომ ვნახო,
ქვეყნის ჭირი ღმრთაში,
რაცა მსურს, თავამად ვსწერო,
ავაწრიპინო კალამი.

იგი ვაქო ღმრთადილო,
ვინც რომ ქვეყნისა მარგია;
ღმრთი დავსცნო მუქთ-მყლასველთ:
ქვეყნის ჭირი ღმრთაში.

შექსპირის ნიჭით აღვსილმა
ვსწერო დრამები ღმრთადილო,
სულ გადავჩნრიკო წარსული
დრო, მომავალი ღმრთადილო.

დრამებში მოვკლავ მოსაკლავს,
გულის დავიმშვიდებ მაგითა,
ღმრთი სიმართლესა ვადიდებ
გულისთ, ერთ ღმრთადილო.

ვგონებ ურიგო არ იქმნეს,
პუშკინის ნიჭიც დამჩემდეს,
მაშინ კი თავი მომჭერი,
თუ ჩემი ხელი გაჩერდეს.

მაშინ კი შევსძლებ, ოცნება
გარგად დავნატო კალამითა,

შავი ფიქრები გავფანტო,
პოეტურ-გრძობა-სწავლითა.
გავაორკეცებ ნდომასა,
მრამას ღმრთადილო,
ვსწერ ღმრთადილო ცოცხალ ღმრთადილო,
არ შევარებ ენასა.

შემიძლია ამ დროს გავხდე
თვით მეორე ბაირონი?...
მაშინ ნახეთ ჩუნიჩუნიღმრთადილო
ერთად მტკვარი ღმრთადილო!

ღმრთადილო დასტობით გადმოვყრი
უხვად გრძობითა ნაწერებს,
დაბეჭდონ რედაქციებმა,
ფულს ნუღა აძლევს სხვა მწერლებს.

ჩემს სამშობლოს ავაყვავებ,
გარდავაქცევ უდემალა
—ნეტარება ამ ჩვენს მხარეს,
რომ ეს ბავშვი დაებადა.

ამ ვაჟბატონს მაღლა ფრენა
ვერ შეექნა კარგი ხერხი,
დაიწია დაბლა-დაბლა
ღმრთადილო ძირს დასდგა ისევ ფენი.

იბრინა ღმრთადილო როგორც იქნა
გაჩინა სამსახური,
ფანტაზია გაუფრინდა,
ჩამოყარა დაბლა უური.

რადენ საფაონელი.

სიო სკოლის დასადგმელი ადგილი, ღირ. 80 მან; ყმას ბეჭენ ივანეს ძეს შევლიაძეს და შეუღლას მისას დარიჯანს, რომელთაც შესწირეს ტრაპეზზედ დასადგმელი სანაწილე, ღირებული 21 მან.»

* *

სოფელ ბატაკეთადგან გეწერენ: «სულ ოთხი წელიწადი იქნება, რაც ამ სოფელში გამოშჳადა მღვდლად მ. ლაზარე ფხაკაძე. ამ ახალი მოძღვრის ყურადღება ახალს სამრევლოში მოსვლისათანავე მიიქცია მისდამი რწმუნებული ეკლესიის ღარაბუღმა მდგომარეობამ. მ. ლ. ფხაკაძემ მოინდომა ეკლესიის შესაფერად გამშვენება, მაგრამ ეკლესიას გააჩნდა მარტო სამი მანეთი ფული. მ. ლაზარე დარწმუნდა, რომ ამ სამი მანეთით ის ვერას გააწყობდა და ამიტომ ეკლესიის გამშვენების საქმეში მოიწვია მრევლი და სთხოვა მათ, რომ თითოეულს წევრს სამრევლორისას, შეძლებისა და გვარ, რამე ნივთი შეეწირა ეკლესიისათვის. მრევლმაც დახმარება აღმოუჩინა თავის მოძღვარს და ღღეს ჩვენი ეკლესიარეიანად არის მოწყობილი და გამშვენებული. ამ ოთხს წელიწადში ეკლესიას შემოაუვიდა ამ მღვდლის მეცადინეობით 390 მანეთი, რომელიც ეკლესიის სახელზედ ინახება, სადაც ჯერ არს. რადგან ძველი ეკლესია ძალიან პატარა იყო, ამიტომ მ. ლაზარემ შარშან შეაგონა მრევლს და ურჩია ახალი ეკლესიის აშენება. მრევლმა ერთხმად დაადგინა განაჩენი ახალი ეკლესიის აშენების შესახებ. ეს განაჩენი და ეკლესიის გეგმა წარედგინა ყოვლად სამღვდლო, იმერეთის ეპისკოპოსს გაბრიელს, რომელმაც დაამტკიცა გეგმა და ნება მისცა მრევლს ახალი ეკლესიის აშენებისა. წარსულს წელში მრევლი უკვე შეუდგა ახალი ეკლესიის შენებას და იმედია, რომ ამ ეკლესიის შენება მოთავდება წელს. ამ 390 მანეთით, რომელიც ღღეს აქვს ძველს ეკლესიას ამ მოძღვრის მეცადინეობით, ჰსურსთ ახალი იკონოსტასის მოპოვება, მაგრამ, რადგან ეს ფული საკმაო არ იქნება იკონოსტასის მოპოვებისათვის, ამიტომ მღვდელი მ. ლაზარე ფხაკაძე ცდილობს, რომ ეს ფულები 500 მანეთად შეასრულოს. სწორედ დიდი მადლობის ღირსია ეს მოძღვარი მისი მრევლისაგან: თუ სულიერი მოძღვარი მოინდომებს, მას ბევრი რამ შეუძლია გააკეთოს თავის სამრევლოში და ღვთის ტაძარი შესაფერად გაამშვენოს.»

* *

ზაზეთი „ივერია“ აცნობებს თავის მკითხველებს შემდეგ ამბებს: «კახეთში ერთ ეკლესიაზედ დაუნიშნავსთ სტაროსტად სანდრო ქიტიაშვილი და გურია-სამეგრელოს ეპარქიის მედავითნენი ზოსიმე კოდუა და სპირიდონ გვალია ერთი მეორის ადგილზედ გადაუყვანიათ. აი საინტერესო ამბები, თუ გინდათ, ეს არის!

* *

ჩვენს მწერლობას ღღემდის საოხუნჯო და სამახარო გაზეთი აკლდა, მაგრამ ღღეს ამისთანა გაზეთიც შეგვეძინა. ამ ახალი გაზეთის სახელის დასახელება საჭირო არ არის, რადგან ყველამ იცის იმისი სახელი.

* *

ორიოდე სიტყვა „ივერიის“ მოიჯარადრეებს. ბ. ა. ხახანაშვილმა გეთხოვა, რომ ერთი წიგნი „გუჯრები“, ჩვენგან გამოცემული, გაგვეგზავნა «ივერიის» რედაქტორისთვის. ჩვენ ავასრულეთ ბ. ა. ხახანაშვილის თხოვნა და «ივერიის» მე-60 №-ში, სხვათა შორის, აი რას ვკითხულობთ ამ წიგნის შესახებ: „სამწუხაროდ, მთელი წიგნი ვერ არის კარგად და სუფთად დასტამბული და შიგ მრავალი, შეუწყნარებელი კორრექტურული შეცდომაც მოიპოვება». «ივერიის» რედაქტორს, ილია ჭავჭავაძეს, როგორც გეთხრეს გაზეთი ვილაცაებზედ იჯარით გადაუცია და თვითონ არაფითარ მონაწილეობას აღარ იღებსო. ალბად ამისაგამო არის, რომ ასე პიროვნული ანგარიშებით იწუნება ამ გაზეთში ის, რაც დასაწუნარი არ არის და იქება, რაც საძაგებელია. ჩვენ გეთხოვეს, რომ „გუჯრები“ ხელუხლებლად და გადაუსწორებლად და დაგვეტყდა. ეს თხოვნა ჩვენ ავასრულეთ და, რასაკვირველია, „გუჯრებსაც“ მაშინ ექნებოდა მნიშვნელობა, თუ შეუტყველად დაიბეჭდებოდა... „ივერიის“ მოიჯარადრეები კი ამისთვის გვკიცხავენ, რომ შეუწყნარებელი კორრექტურული შეცდომები გაუშვიათ «გუჯრებში»-ო... ნათქვამია, უპატრონო სახლს ვშმაკები დაეპატრონენო, ასე ემართება ამ ბოლოდროს «ივერია»-საც.

ყოველ შემთხვევაში მოთმინება ჩემი და
ღმერთი არ დაზოვიწყებს.

(მოთხრობა).

(დასასრული *)

ბევრი ცრემლები ეღვარე თვალიდგან მამა ჩემის სიკვდილის გამო. დიდს მწუხარებაში ვიყავი. დავასაფლავებთ მიცვალებული. დავრჩით სიღარიბეში. მეურნეობის სრულიად არა გამეგებოდა რა. მეზობლები დიდს შემწეობას გვაძლევდნენ. ერთმა მეზობელთაგანმა დედა ჩემს რჩევა მისცა, რომ მე ერთს მდიდარს ვაჭრისათვის მივებარებინე. წამიყვანეს ქალაქში. მიმბარეს ვაჭარს, ეს ვაჭარი იყო პატროსანი კაცი. ყოველს საქმეს ბეჯითად ვასრულებდი. ამის გამო სხვა ნოქართა შორის უპირატესობას მე მძლევდა. ჩემი ამხანაგები ორგულნი იყვნენ. ყველაფერს იპარავდნენ იგინი ღუქანში: ფულს, სხვა-და-სხვა ნივთებს. მშობლების დარიცხვა მტკიცედ მახსოვდა. ქურდობაში არასოდეს მონაწილეობა არ მიმიღია. ვაჭარს ყველაზედ მეტად მე ვუყვარდი, ყოველს საქმეს მე მანდობდა ხოლმე. ერთმა ამხანაგმა, ივანემ, შემიქულა. მას სწყენდა, რომ მეტი ნდობა მქონდა ვაჭართან. ყოველს საშუალებას ხმარობდა იგი ჩემი დამცირებისათვის. ვინ მოსთვლის, რამდენს ცილს არ მწამებდა მე იგი...

— ხუთი წელი დავყავი ამ ვაჭართან. ჯამაგირი მომიმატა. უფროსობა მომცა სხვა ნოქარებზე. ივანეს სურდა ჩემი გაძევება იმ ალაგიდგან.

— ერთხელ ავიღე ნებათავე აღისაგან და სამის დღის ვადით სოფელში წავიდი. სოფლიდგან დავბრუნდი. მომეარდა ვაჭარი და მალაღობის ხმით დამიწყო ყვირილი: «განა შენ ქურდი ხარ? ფულს მპარავ? შენზედ ბევრს ცუდს მელაპარაკებოდნენ, მაგრამ დღემდის არა მჯეროდა. ჩქარა, მოპარული ფული დამიბრუნე, თორემ საპყრობილეში დაგალაპობ». ძალიან შევშინდი.

არ ვიცოდი, რა ფულზე მელაპარაკებოდა ვაჭარი. არ ვიცოდი, რა პასუხი მიმეცა მისთვის.

ვკითხე ერთს ამხანაგთაგანს, რომელთანაც უფრო დაახლოებული კავშირი მქონდა, თუ რა ამბავი მოხდა ჩემს სოფელში მყოფობის დროს.

*) იხ. «მწეპისა»-ს № 5.

— იმ დღეს, როდესაც შენ სოფელში წავიდი, ვაჭარმა ფულთან პაკეთი დაჭარბა, მიპასუხა ამხანაგმა.

— ივანემ უამბო ვაჭარს: ფულიანი პაკეთი პეტრემ იპოვა და სოფელში წაიღო. ბევრგვარი ცილი დავწამა ივანემ. ბევრი გეძებეს, მაგრამ ვერსად გიპოვეს. ეხლა ამ საქმის გამო გამოძიება სწარმოებს. პაკეთში, როგორც ამბობენ, ათი ათასი მანათი ყოფილა.

ამ საქმეში მართალი ვიყავი, მაგრამ ვერას გზით ვერ დავამტკიცე ჩემი სიმართლე; ყველანი ჩემს წინააღმდეგ ლაპარაკობდნენ. დამნაშავედ მპოვეს და გარდამიწყვიტეს დატუსაღება. საპყრობილეში ძალიან ვიტანჯებოდი. დედა ჩემი ხშირად მწახურობდა ხოლმე და მარიგებდა: «მოთმინება იქონიე, შეილო, რაც ღმერთს უნდა, ის იქნება. სიმართლე თავის დღეში არ შეიმუხრება. ხორციელად იტანჯე, შეილო, სულისათვის ასე სჯობიან». დედა ჩემის დარიცხვა იყო ჩემთვის ერთად ერთი ნუგეში.

საპყრობილეში ხშირად ვლოცვილობდი. მღვდელი გვიქადაგებდა და საღმრთო წიგნებს გვაძლევდა საქითხავად. საპყრობილეში მღვდლისაგან ბევრი რამ სასარგებლო შევიძინე. ყველა წმიდანების ცხოვრება შევისწავლე ზედმიწევნით. წმიდანების ცხოვრებაში ბევრი მაგალითი ვპოვე იმისა, თუ რა რიგად იტანჯებოდნენ იგინი სიმართლისათვის. მათგან მაგალითი ავიღე, ღმერთს მადლობას ვსწირავდი, რომ ასე უმიზეზოდ ვიტანჯებოდი საპყრობილეში.

ფუქრობდი: როდის გამოაშკარავდება ჩემი სიმართლე, როდის მეღირსება განთავისუფლებს?!... და რომ კიდევ განთავისუფლდე ამ ტანჯვისაგან, ვის უნდა მიეპართო, ყოველი კაცის თვალში ნდობა დაკარგული მაქვს; რა საშუალებით უნდა ვიცხოვრო, შიმშილით სიკვდილი მომეღობს.

სამი წელი ვიტანჯე საპყრობილეში. ერთს ღამეს სიზმარი ვნახე: ვითომ ეკლესიაში მაცხოვრის ხატის წინაშე ვლოცვილობდი. ამ დროს ხმა მომესმა: «ნუ გეშინია, შეილო, ღმერთი არ დაგიფიცებს, რადგან მოთმინებითა ხარ აღჭურვილი»...

გამომეღვიძა. სიხარულით მიწაზედ ფეხი აღარ მედგა. მართლაც საპყრობილეს უფროსმა მოთხრა: «შენ მალე გავანთავისუფლებენ. იმ ფულისა ქურდი გამოტყენილა და სამართალში მიუციათ». გავიდა რამდენიმე დღე. განმთავისუფლეს. ფუ-

ლიანი პაკეთი, როგორც აღმოჩნდა, იმ ივანეს მოეპარა, რომელმაც მე ცილი დამწამა და საპრობილეში ჩამადლო. ამ მოპარულის ფულის შემწევობით მას ვაჭრობა გაემართა და ძალიანაც გამდიდრებულყო; მაგრამ შემდეგ ისევ ვალაზიბებულა და სიღარიბესთან ცალი ფეხიც მოეტეხა. ამგვარად დასაჯა ღმერთმა ის ჩემი მოლაღატე...

იმ ვაჭარმა ამის შემდეგ უფრო შემათვისა, ჩვენ შორის მტკაცე სიყვარული ჩამოვარდა. მან მომათხოვა ცოლად თავისი ქალი. ფული ბლომად მომცა. დავიწყე ვაჭრობა, ღვთის შემწევობით მდიდარი შევიქენი. ის დამახინჯებული ივანე, რომელმაც ცილი დამწამა და საპრობილეში დამალბო სამი წელიწადი, ჩემთან სცხოვრებს, საზრდოს მე ვაძლევ, რადგან მას შრომა აღარ შეუძლიან, ძალიან თანამგრძობი შეიქნა ის ჩემი.

აი, ჩემო ძმაო, როგორ აჯილდოებს ღმერთი მას, ვინც მტკიცე მოთმინებით არის აღჭურვილი გაჭირვებულს მდგომარეობაში.

მღვ. თ. დუგლაძე.

საეჭვო კითხვების განმარტება.

ერთი სამღვდლოთაგანი გეწერს: «გთხოვთ განგიმარტოთ შემდეგი საეჭვო კითხვა:

ვის ეკუთვნის მოსანათლაღი ბავშვის სახელის გამორჩევა, მშობლებს, ნათლიას, თუ მღვდელს? დარწმუნებული ვარ მე, რომ ყველა სამღვდლო პირს შეხვედრია ცოტა დაყოვნება საადულო ნათლისღების დაწყებისა მოსანათლაღის სახელის გამორჩევისათვის. ამისათვის საჭიროდ ვრაცხ, ეს კითხვა საყოველთაო საცნობლად იყოს განმარტებული».

მოსანათლაღი ბავშვის სახელის გამორჩევა ეკუთვნის მშობლებს თანახმად სიმეონ სოლოუნის წიგნისა. ასაკში მოსულნი მოსანათლაღნი თვითონ გამორჩევენ სახელს. თუ მღვდელი უწოდებს მოსანათლაღს სახელს, მაშინ მან ის სახელი უნდა დაარქვას ბავშვს, რომელიც ამოუა მას დაბადების დღის ანუ დაბადებიდამ მერვე დღის წმინდანების სახელებში. შეიძლება ის სახელიც დაერქვას განათლულს, რომელიც შეხედება მასს ნათლისღების შესრულების დროს. თუ მშობლებმა მოსანათლაღ ბავშვს ისეთი სახელი გა-

მოურჩიეს, რომელიც წმინდანების სახელებში არსად სწერია, მაშინ მღვდელმა უნდა განუმარტოს და აუხსნას მშობლებს, რომ მისთანა სახელების წოდება, რომელნიც წმინდანების სახელების აღრიცხვაში არ მოიპოება, არ შეიძლება. სახელი უნდა დაარქვას ბავშვს არა შემოკლებით, არამედ სრულიად და ასევე დასწეროს მეტრიკაში. დღეს ეს არავეისთვის ძნელი აღსასრულებელი არ არის. საკმაოა ერთი თვალი გადავლოს მღვდელმა ჩვენგან შედგენილ კალენდარს, ან მღვდელთათვის სახელმძღვანელო წიგნს, რომ ამისთანა შემთხვევაში შეცდომას აშორდეს.

ერთი მთავარ-ღიაკვანი მთავრობაში მეორე ცოლის შერთვისათვის გაპროცხულ იქნა სასულიერო წოდებისაგან და მიეწერა გლეხთა რიცხვს. შეიძლება თუ არა, რომ ამავე პირმა მედავითნის ალაღი დაიჭიროს იმავე ტაძარში, სადაც წინად მთავრად იყო და თუ შეიძლება, რამდენი წლის შემდეგ?

ამისთანა საქმის მომქეჯი პირი არავითარ თანამდებობაზედ არ მიიღება იმ კარქიაში, რომელშიაც წინად მსახურებდა იგი, მით უმეტეს არ მიიღება იგი მედავითნედა.

რედაქტორი.

რმდაძის პასუხი.

მღვდელს ი. ფან—ას. თქვენი ხელნაწერი «ლოქტორი ჟენერი», ყვაგილის აცრის მომგონი, ძლიერ კარგა მკრამ გაჭოთში დასაბეჭდად არ ვარგა. ამ ხელნაწერის წიგნად გამოცემა უმჯობესია».

მასსეუ.

სამღვდლოების ნივთიერი მდგომარეობის გაუმჯობესობის შესახებ პეერია დაწერილი. ამ კითხვაზედ ხელახლა წერის გამართვა წყლის ნაკვა იქნება. საერო უწყებაში მოსამსახრეებს ჯამაგირი ხაზინიდან აქვსო დანიშნული, მაგრამ მათი გავლენა ხალხზედ უფრო მცირეა, ვინემ სამღვდლოებისა...

მღვდელს აბ. ჩა—ქეს. სამარგო საქმელებზე რაც დაგებულეთ, ვგონებ, კმარაიყო. მადლობა ღმერთს, რომ ჩვენში მარხვას რიგინად იჩინვენ და დიდი დამტკიცება არ არის საჭირო, რომ მარხვა სასარგებლოა კაცისათვის.

მიიღება ხელის-მოწერა 1892 წლისათვის ორ კვირულ ზამოცემათა ძარბულს

„მ წ ე მ ს ი“

რუსულ «П А С Т Ы Р Ь»-ზედ

მიზანი და დანიშნულება გაზეთისა: 1) შეატყობინოს სამღვდლო და საერო წოდებას ყველა განკარგულება და მოქმედება უმაღლესთა სასულიერო და სახორციელო მართებლობათა, კონსისტორიათა და მღვდელ-მთავართა; 2) გაავრცელოს ქართველ სასულიერო წოდებაში და ხალხში სალიტერატურო სწავლა და ცოდნა საეკლესიო და საზოგადოებრივი ცხოვრების კითხვათა შესახებ; 3) გაავრცელოს საქართველოს სამღვდლო და საერო წოდებაში სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობრივი კეთილ ზნეობისა და სარწმუნოებისა და 4) აუხსნას და განუმარტოს სამღვდლო და საეკლესიო მოსამსახურე პირთა ზოგიერთი საეკლეო კითხვები, რომელთა ცოდნა მიუცილებელ საჭიროებას შეადგენს მათთვის მტკიცედ მათი მოვალეობის აღსრულებისათვის.

მიზანი და დანიშნულება რუსული გამოცემისა, ზემოხსენებულის პროგრამის აღსრულების გარდა არის—1) შეატყობინოს რუსეთის სასულიერო და საერო წოდებას შინაარსი შესანიშნავ და საინტერესო «მწყემსი»-ში დაბეჭდილ სტატიებისა; 2) გააცნოს რუსეთის სასულიერო და საერო წოდებას საქართველო, ეს დაშორებული კუთხე რუსეთის იმპერიისა და საქართველოს სასულიერო და საერო წოდება ქართული გამოცემის საშუალებით გააცნოს რუსეთის სასულიერო მწერლობას და ხალხის ცხოვრებას.

ფასი გაზეთისა:

12 თვით «მ წ ე მ ს ი» 5 მ. 6 თვით «მ წ ე მ ს ი» 3 მ.
— ,, ორივე გამოცემა 6 ,, ორივე გამოცემა 4 ,,
— ,, რუსული ,, 3 მ. — ,, რუსული ,, 2 მ.
სოფლის მასწავლებელთ «მწყემსი» დაეთმობათ მთელის წლით სამ მანეთად.

რედაქციას აქვს კანტორები: ქუთაისში ხანანაშვილების სახლებში და ყვირილში რედაქტორის საკუთარ სახლებში.

ზაზეთზე ხელის-მოწერა შეიძლება როგორც ყვირილში, აგრეთვე ქუთაისშიაც.

ზარეშე მცხოვრებთა გაზეთის დაბარება შეუძლიათ ამ აღრესით: Въ Квирилы, въ редакцію газетъ „МЦЕМСИ“ и „ПАСТЫРЬ“.

მიიღება ხელის-მოწერა 1892 წლისათვის ორ თვიურ საემწელო სურათებთან ერთად

„ჯ ე ჯ ი ლ ი“

წელიწადში გამოვა სულ 6 წიგნი, და თითო წიგნში იქნება ოთხი-ხუთამდე ნაბეჭდი თავანი, ანუ 64—80-დე გვერდი დიდის ფორმატისა.

«ჯეჯილში» დაიბეჭდება: მოთხრობანი, ლექსები, ზღაპრები, მოგზაურობის და შესანიშნავ-კატეცხორების აღწერა, პოემები, მოკლე ამბები, სამეცნიერო წერილები, საბავშვო სათამაშო და საერა-ჯიშონი, სამათემატიკო ამოცანები, იგავები, ანდაზები, გამოცანები, ნარევი, რებუსები და სიმღერები ნოტებით.

ქუთაისში მონაწილეობის მიღება აღვეთქვეს ყველა ჩვენმა საუკეთესო მწერლებმა.

ქუთაისი «ჯეჯილი» თბილისში დატარებით ელირება—3 მანეთი, თბილის-გარეშე გაგზავნით 4 მან.

ცალკე ნომრის ფასი იქნება 60 კაპ.

ხელის მოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნახევარ წლით.

ხელის მოწერა მიიღება:

1) თბილისში—«წერა-კითხვის საზოგადოების» კანცელარიაში (Дворцовая ул., д. Зем. Банка, № 125) და თვით «ჯეჯილის» რედაქციაში Краснопгорская ул. д. Назарова № 7).

- 2) ქუთაისში—ქ. ნიკოლაძისა.
- 3) გორში—ქ. შურცელაძისა.
- 4) ბათუმში—მ. ნიკოლაძის გაზეთის სააგენტოში.
- 5) საჩხერეში—ყარამან ჩხვიციანთან.

შოსტის აღრესი: Въ Тифлисъ, въ редакцію грузинскаго дѣтскаго журнала «ДЖЕДЖИЛИ» რედაქტორი-გამომცემელი ან. თუმანიშვილი—წერეთლისა.

შინაარსი: ქადაგებითი სიტყვის გავრცელების საჭიროების შესახებ.—მიტროპოლიტი დავითი.—«მწყემსი»-ს გორგესპონდენცია შორაპნის მაზრიდამ.—აწინდელი აზრი ქღე ქის შესახებ.—ნატურა (ლექსი).—ახალი ამბები და შენიშვნები.—ყოველს შემთხვევაში მოთმინება იქონიე და ღმერთი არ დაგივიწყებს.—საეკლეო კითხვების განმარტება.—რედაქციის პასუხი.—განცხადებანი.